

Desmuntant armaris: estudi dels materials GLBT a les biblioteques públiques catalanes

Q.DOC

Gustavo Villazán, Ferran Burguillos, Juan Carlos Calvo, Gema Duarte, Àngels Sola Medina, Gemma Estrugas, Vicky Triguero, Ferran Moreno Lanza, Àlex Cosials, Joaquín Esteban, Daniel Arredondo
Grup de Treball d'Informació i Documentació Gai, Lèsbica, Bisexual i Transgènere del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya
Ribera, 8, pral. - 08003 Barcelona
qdoc@cobdc.org

RESUM

S'analitza l'estat actual de les col·leccions de les biblioteques públiques catalanes pel que fa als materials que s'adrecen a gais, lesbianes, bisexuals i transsexuals (GLBT), com els que poden ser útils per a qualsevol persona interessada en el fet homosexual i transsexual, a partir de l'estudi comparatiu de la col·lecció dels centres que integren el sistema de lectura pública català.

S'examinen els catàlegs de les biblioteques, amb l'objectiu de determinar el nombre d'exemplars existents d'una llista de títols de temàtica GLBT, que comprèn obres de coneixement divulgadores o bé amb un nivell elemental d'especialització. S'exposen els criteris de selecció d'aquestes obres i s'analitzen els re-

sultats sobre la base de les directrius per al desenvolupament de la col·lecció en biblioteques públiques i l'adequació dels materials i dels serveis a la comunitat d'usuaris de la biblioteca.

En les conclusions, s'apunten les estratègies que han de seguir els treballadors de biblioteca pública per donar servei a tota la gamma d'usuaris que necessiti informació en relació amb la sexualitat i la condició de gènere, com les que potenciïn l'accés a aquesta informació, sovint velada o no present en la col·lecció, en el marc del foment de la llibertat intel·lectual, la igualtat i el respecte, l'oferiment de models positius i la consideració de les diferències associades al gènere i l'orientació sexual.

PARAULES CLAU: biblioteques públiques, Catalunya, lesbianes, gais, transsexuals, homosexualitat, desenvolupament de la col·lecció, materials de biblioteca, accés a la informació

RESUMEN

Se analiza el estado actual de las colecciones de las bibliotecas públicas catalanas sobre los materiales que se dirigen a gays, lesbianas, bisexuales y transexuales (GLBT), como los que puedan ser útiles para cualquier persona interesada en el hecho homosexual y transexual, partir del estudio comparativo de la colección de los centros que integran el sistema de lectura pública catalán.

Se examinan los catálogos de las bibliotecas, con el objetivo de determinar el número de ejemplares existentes de una lista de títulos de temática GLBT, que comprende obras de conocimiento divulgadoras o con un nivel ele-

mental de especialización. Se exponen los criterios de selección de estas obras y se analizan los resultados sobre la base de las directrices para el desarrollo de la colección en bibliotecas públicas y la adecuación de los materiales y de los servicios a la comunidad de usuarios de la biblioteca.

En las conclusiones, se apuntan las estrategias que tienen que seguir los trabajadores de la biblioteca pública para dar servicio a toda la gama de usuarios que necesitan información en relación a la sexualidad y la condición de género, como las que potencien el acceso a esta información, a menudo velada o no pre-

sente en la colecció, en el marco del fomento de la libertad intelectual, la igualdad y el respeto, el ofrecimiento de modelos positivos

y la consideración de las diferencias asociadas al género y la orientación sexual.

ABSTRACT

This paper analyses the current state in Catalan public libraries of GLBT material in their collections, such as that which might be useful for anyone interested in homosexual and transsexual issues. This analysis was performed through a comparative study of the collections of centres that make up the Catalan public library system.

The catalogues of the libraries were examined in order to determine the number of existing copies of titles taken from a list of publications on GLBT, including works containing general information as well as others at a basic level of specialisation. The selection criteria of these works are explained and the results are analysed as to the adherence of the libraries to

directives for developing collections and adapting materials and services to a public library's community of users.

The conclusion suggests strategies that persons working in public libraries should follow in order to provide services to the entire range of users that might need information regarding sexuality and gender issues. Additionally strategies are recommended for promoting access to this information, which is frequently hidden or absent altogether from the collections. This should be undertaken within a framework of intellectual liberty, equality and respect, offering positive models and taking into consideration differences related to gender and sexual orientation.

1. Introducció

Els fons de les biblioteques públiques són un reflex de la societat actual i, en especial, de les comunitats a les quals dona un servei de proximitat. La societat catalana ha experimentat una evolució important al llarg dels darrers anys, quant a sensibilització i responsabilitat social en relació a les necessitats dels col·lectius minoritaris. La biblioteca pública, com a reflex i sovint capdavantera dels canvis experimentats, ha anat construint, a partir dels fons, espais nous d'aprenentatge i de relació per poder acollir i donar resposta a les demandes que han sorgit des de i en relació a aquests col·lectius.

El constant creixement en nombre d'equipaments que ha tingut i està tenint l'àmbit de la lectura pública ha de contemplar en el fons inicial i en el seu desenvolupament aquells materials que reflecteixin la realitat d'aquests col·lectius, des de punts de vista diversos —social, històric, cultural, lingüístic, recreatiu, etc.—, de manera que qualsevol persona se senti reflectida en els prestatges i que qualsevol inquietud, sempre que no atempti contra la integritat de les persones, tingui una resposta directa en la col·lecció. Potser ja fa molt de temps que vàrem passar dels armaris tancats a l'accés lliure dels fons, però encara avui per avui és precís que les prestatgeries (siguin físiques o virtuals) s'obrin realment a les necessitats de tothom, amb l'objectiu que aquestes quedin resoltes amb un grau d'autonomia suficient per part dels usuaris, gràcies a la selecció de qualitat que duem a terme els professionals.

Per bé que en l'àmbit de les biblioteques públiques els col·lectius minoritaris haurien de rebre una atenció especial, malauradament encara avui dia la situació no és la desitjable i, massa sovint, un tractament diferenciat dels serveis adreçats a determinats col·lectius, com la manca d'atenció d'aquests, i en especial el de gais, lesbianes, bisexuals i transsexuals (en endavant, GLBT), donada la seva «invisibilitat», acaben conduint a situacions de risc d'exclusió social. Les biblioteques públiques han d'apostar per una via integradora de la diversitat —cultural, lingüística, ideològica, religiosa, educativa, per raó d'edat, situació de salut, sexe i orientació sexual— tot proveint-se dels materials i dels serveis adequats, que donin servei a tota la població sense necessitat d'identificar-los com a grups especials. Com a serveis d'informació i de recolzament a la formació, és indispensable que les biblioteques participin en el procés de l'eradicació de prejudicis excloents. A la societat de la informació les diferències socials també es manifesten en la desigualtat d'accés a la informació. Per aquest motiu, la biblioteca ha de ser un centre que garanteixi la democratització de la cultura i del saber, garantint la igualtat social en aquest àmbit.

Les persones GLBT, com qualsevol altra persona que s'adreci a les biblioteques buscant informació sobre el fet homosexual, bisexual i transsexual, requereixen una resposta que ha de ser satisfeta de manera eficient en l'àmbit de la lectura pública. En aquest sentit convé insistir en el paper essencial de les biblioteques públiques en la formació i el desenvolupament complets, orientats a les persones, i l'accés lliure i sense limitacions al coneixement, al pensament, a la cultura i a la informació, sustentats sobre els principis de la llibertat, del progrés i del desenvolupament de la societat i dels individus, com a valors humans fonamentals, recollits en els manifestos de la Unesco i de l'IFLA,¹ com en la recent resolució de l'ALA² sobre les suposades «amenaces» que presenten els materials de la biblioteca relatius al sexe, la identitat de gènere i la orientació sexual.

Convé tenir en compte que un entorn amb poca informació relacionada amb la identitat pot tenir conseqüències nefastes per al desenvolupament de l'individu i la percepció que tingui del lloc que ocupa en la societat. Un element clau per millorar la comprensió de la seva psique és la possibilitat d'accedir a una informació de qualitat i abundant.

En el nostre context territorial i social, moment en què s'ha aprovat la Llei 13/2005, de l'1 de juliol, per la qual es modifica el Codi Civil en matèria del dret a contraure matrimoni, i el desenvolupament futur de la llei sobre transsexualitat, és evident que encara queda molta feina per endavant, principalment en la via de l'eradicació de l'ho-

1. UNESCO *Public Library Manifesto* (1994) [recurs electrònic]. [Paris: UNESCO]. <http://www.unesco.org/webworld/libraries/manifestos/index_manifestos.html> [Consulta: 30/01/2006]. The Manifesto is prepared in cooperation with the International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA).

2. American Library Association (2005). *Resolution on Threats to Library Materials Related to Sex, Gender Identity, or Sexual Orientation* [recurs electrònic]. Chicago: ALA. <<http://www.ala.org/ala/oif/statementspols/ifresolutions/threats.htm>> [Consulta: 30/01/2006]. Adopted by the ALA Council, June 29, 2005.

mofòbia i l'assoliment de la plena igualtat dels drets i la normalització de la diversitat. Les biblioteques públiques, com els seus professionals, tenen la funció de difondre la cultura, el deure d'oferir accés complet i lliure a la informació i recolzar les iniciatives de formació de la societat. Per això, no només cal que els professionals construïm una col·lecció per recolzar la comunitat GLBT en la lluita pel respecte a la diversitat, sinó també cal informar i formar la resta d'usuaris amb l'objectiu d'eliminar prejudicis que condueixin indefectiblement cap a l'exclusió i la discriminació. Només cal donar una ullada als estudis d'opinió recents sobre el coneixement de la sida, per exemple, per comprovar com molta gent encara associa aquesta malaltia a la comunitat GLBT en lloc de relacionar-la amb les pràctiques sexuals de risc, i els casos d'assetjament homòfob en l'àmbit educatiu,³ el laboral i el familiar, com en tota la resta d'estrats socials, encara estan a l'ordre del dia.

La resposta de les biblioteques públiques ha de traduir-se en una integració total dels materials GLBT en els fons, tant en els inicials que constitueixen una col·lecció de nova creació com en el manteniment d'una selecció acurada i actualitzada en el desenvolupament de la col·lecció, procurant sempre d'oferir models socials positius i sense identificar-los de manera separada de la resta.

L'anàlisi de la realitat quant als materials GLBT en biblioteques públiques que es presenta en la comunicació pretén oferir una comprensió avaluadora sobre com s'està servint aquesta informació als usuaris de Catalunya. L'estudi té l'objectiu, d'una banda, d'analitzar si els fons de les biblioteques representen de manera adequada els interessos i les necessitats d'informació GLBT, i de l'altra, d'oferir un impuls als professionals per tal d'assegurar que aquestes necessitats es coneguin i que els prejudicis no influeixin a l'hora de seleccionar els materials en l'exclusió o en la representació per sota de les necessitats reals de materials GLBT en les biblioteques públiques.

2. Metodologia

L'avaluació de l'estat actual de les col·leccions de les biblioteques públiques catalanes pel que fa als materials GLTB no ha estat duta a terme mitjançant un buidat exhaustiu de totes les obres GLTB existents en els diferents catàlegs, la qual cosa hagués esdevingut un estudi molt més llarg i costós. S'ha optat per cercar els títols d'un llistat bibliogràfic de mostra d'obres bàsiques, prèviament elaborat per nosaltres, que ens ofereix una perspectiva del comportament de les biblioteques en aquest sentit.

3. Vegeu l'estudi elaborat pel Colectivo de Gays, Lesbianas y Transexuales de Madrid (COGAM), la FELGT i la Universidad Autónoma de Madrid sobre l'homofòbia en l'alumnat en l'educació bàsica, en el qual es determina que aproximadament un 28 % dels alumnes té actituds homòfobes: *Homofobia en el sistema educativo*. [recurs electrònic]. Madrid: COGAM: FELGT, 2005. <http://www.felgt.org/WebPortal/_felgt/archivos/4066_es_Homofobia%20en%20el%20Sistema%20Educativo%202005.pdf> [Consulta: 30/01/2006].

2.1. Elaboració d'un llistat de mostra

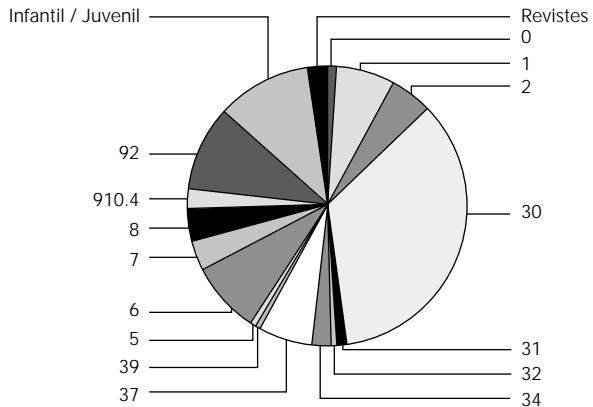
La confecció d'aquest llistat bibliogràfic d'obres bàsiques, que consta en l'annex de la comunicació, ha estat el resultat de la cerca en catàlegs de biblioteques, catàlegs editorials (com Laertes o Egales) i de llibreries especialitzades (com Antinous i Berkana), el catàleg de l'Agència Espanyola de l'ISBN, buidats de bibliografia recomanada en publicacions periòdiques especialitzades (com ara la revista Lambda), guies de recursos bibliogràfics i llocs web especialitzats (Centre de recursos de l'associació Inclou, Casal Lambda o COGAM). Prèviament s'ha definit l'abast de la cerca de la manera següent:

- S'inclouen obres de coneixement en totes les matèries, organitzades per CDU.
- El contingut ha de respondre a uns mínims de qualitat i tractar temàtiques sobre i/o d'interès per a gais, lesbianes, bisexuals i transsexuals; hem procurat d'incloure obres que permetessin diferenciar clarament entre rols de gènere, sexe i orientació sexual, obres sobre sexualitat en general, etc.
- S'inclouen obres infantils i juvenils (en especial, les de ficció).
- S'exclouen les obres de ficció literària i cinematogràfica per a adults.
- S'exclou la comunicació informal no recollida als catàlegs i adreçada específicament a la comunitat GLBT (adreces d'associacions, actes de celebració del Dia de l'Orgull, etc.), com les activitats relacionades (conferències, guies de lectura, acords amb les organitzacions vinculades al moviment GLBT, etc.).
- Hem inclòs obres per a tot tipus d'usuaris, amb un nivell divulgador o bé un nivell d'especialització elemental.
- Monografies i publicacions periòdiques, en qualsevol suport (imprès, vídeos, dvd i cd-rom, bàsicament).
- S'inclouen les obres publicades en primera edició entre el 1995 i el 2005, un període important de canvi, de reconeixement i de visibilitat del col·lectiu GLBT, excepte les obres en llengua catalana, que s'han recollit totes, independentment de l'any de publicació.

A partir dels resultats obtinguts, s'ha elaborat la mostra bibliogràfica definitiva que inclou 180 títols que responen a aquests criteris i que, com era d'esperar, s'ha vist influenciat pel mercat editorial.

Els 180 títols, segons la classificació amb la CDU, queden repartits de la manera següent:

Àmbit temàtic dins la CDU	Nombre de documents
0	2
1	12
2	9
30	63
31	2
32	1
34	4
37	11
39	1
5	1
6	15
7	6
8	7
910.4	4
92	18
Infantil/Juvenil	20
Revistes	4
	180

Configuració del llistat de documents per classes

2.2. Identificació i relació de les biblioteques públiques

S'han inclòs en l'estudi les biblioteques públiques que pertanyen a la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Província de Barcelona, la Xarxa de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya i les tres biblioteques provincials de Girona, Tarragona i Lleida. El llistat s'ha elaborat a partir dels directoris que s'ofereixen als llocs web de la Diputació de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya. En total, s'han comptabilitzat 327 centres repartits de la manera següent: 196 de la Diputació, 128 de la Generalitat i 3 biblioteques provincials.

S'han exclòs els bibliobusos, les biblioteques centrals de xarxa de la Diputació, les centrals de préstec de la Generalitat de Catalunya i les biblioteques en construcció i/o en procés de trasllat (malgrat estiguessin reflectides en els catàlegs consultats).

2.3. Creuament i recopilació de les dades

Per poder recollir i tractar les dades dels exemplars es va elaborar una base de dades en Microsoft Access i el tractament estadístic ha estat elaborat amb el programa Statgraphics. La base de dades consta de tres taules principals:

- *Taula de documents*. Inclou les dades dels 180 títols que conformen la mostra de l'estudi. En aquesta taula es va indicar el títol, la responsabilitat principal, l'editorial, l'any de publicació de la primera edició, i a cada títol se li va assignar un codi numèric únic i una classe genèrica de la CDU.
- *Taula de biblioteques*. Hi consta el nom de la biblioteca, la xarxa a la qual pertany, la província i la població on es troba; també se li va assignar a cadascuna un codi numèric únic.
- *Taula d'exemplars*. Relacionada amb les dues anteriors, recull el codi numèric del document i el codi numèric de la biblioteca; a més a més s'indica el nombre d'exemplars que es troben a la biblioteca en qüestió, la classificació i la indexació del document i la data d'entrada al catàleg, així com les observacions sobre característiques especials de l'exemplar trobat.

En les dades recollides, no s'han comptabilitzat els exemplars encara no enviats a les biblioteques ni els exemplars perduts; només s'han tingut en compte aquells exemplars disponibles o reservables (en préstec). En el cas de les publicacions en sèrie no s'han inclòs les subscripcions tancades.

Les dades s'han recollit entre els mesos de desembre del 2005 i gener del 2006, i han estat extretes dels catàlegs següents: *Catàleg col·lectiu de la Xarxa de Biblioteques*, Diputació de Barcelona <<http://gw24-vtls.diba.es/vtls/catalan/>>, del *Catàleg Col·lectiu de Lectura Pública*, Generalitat de Catalunya <<http://www.gencat.net/slp/vtls24/catalan/>>, del *Catàleg general* de la Biblioteca Pública de Girona <<http://cultura.gencat.net/BPGIRONA/>>, del *Catàleg general* de la Biblioteca Pública de Lleida <<http://cultura.gencat.net/BPLLEIDA/>>, i el *Catàleg general* de la Biblioteca Pública de Tarragona <<http://cultura.gencat.net/BPTARRAGONA/>>.

La base de dades completa es troba disponible a la web del Grup de treball Q.doc del COBDC <<http://www.cobdc.org/grups/qdoc/>>.

3. Anàlisi de les dades

3.1. Dades de població a Catalunya

Abans d'entrar en matèria, cal esmentar les dades estadístiques oficials de població a Catalunya i que s'han de tenir en compte per a l'estudi:

Província	Població
Barcelona	5.117.885
Girona	636.198
Lleida	385.092
Tarragona	674.144
Catalunya	6.813.319

Font: Institut d'Estadística de Catalunya, 2004

Quantificar el nombre de persones GLBT amb exactitud és molt difícil. La raó, entre d'altres, ve donada perquè els estudis que fins ara s'han portat a terme a Catalunya i a Espanya fan referència als hàbits sexuals de la població i si aquesta ha tingut experiències homosexuals al llarg de la seva vida, com és el cas de l'*Informe Durex 2005* <<http://www.durex.com/es/gss2005results.asp>>. En aquest informe es quantifica amb un 9 % el percentatge de gent que ha tingut alguna experiència homosexual al llarg de la seva vida. D'altres, com l'enquesta realitzada per l'Institut Nacional d'Estadística sobre salut i hàbits sexuals de l'any 2003 <http://www.ine.es/revistas/cifraine/cifine_sida0704.pdf>, exposen que un 3,9 % dels homes i un 2,7 % de les dones, van manifestar haver tingut relacions homosexuals algun cop a la seva vida. Tanmateix, si observem la realitat fora de les nostres fronteres, com és el cas del Canadà, o la resta de l'Amèrica del Nord, on les xifres es mouen entre un 8 % i un 12 % del total de la població, aquests percentatges no van mal encaminats, i podem situar una mitjana estimada de persones GLBT entorn un 10 % del total de la població. Si tenim en compte la mitjana, s'estima que la població homosexual catalana representa 681.331 persones.

Dins d'aquestes dades no es diferencia el sexe de la població homosexual. Tampoc no hi ha cap indicació de la concentració o dispersió geogràfica de la comunitat GLBT dins el territori català. Per altra banda, no hi ha cap estadística sobre la població transsexual ni bisexual.

3.2. Dades de les col·leccions

Les dades que es desprenen d'aquest estudi comparatiu de la col·lecció dels centres que integren el sistema de lectura pública a Catalunya es presenten en diversos apartats:

- Des del punt de vista de les biblioteques.
- Des del punt de vista dels documents.
- Des del punt de vista de l'àrea geogràfica.
- Des del punt de vista de la localització temàtica.
- Des del punt de vista de la llengua.

Des del punt de vista de les biblioteques

De l'estudi comparatiu realitzat a 327 biblioteques, la gran majoria públiques (Xarxa de Biblioteques Municipals de la Província de Barcelona, Xarxa de la Generalitat de Catalunya i les tres biblioteques provincials (Girona, Lleida i Tarragona), es desprèn que 309 tenen un o més exemplars de la llista de títols proposada. També es constata el fet que el Catàleg col·lectiu de la Diputació de Barcelona presenta el nombre més important d'exemplars (2526 exemplars repartits entre 181 biblioteques, i això implica una mitjana de 13,95 exemplars per biblioteca), seguit del catàleg del de la Generalitat de Catalunya (1322 exemplars repartits entre 125 biblioteques, que comporta una mitjana de 10,58 exemplars per biblioteca) i, en darrer terme, les biblioteques provincials: Biblioteca Provincial de Girona (37), Lleida (36) i Tarragona (27).

Catàlegs	Nombre d'exemplars	Biblioteques amb exemplars	Nombre total de biblioteques
Diputació Barcelona	2.526	181	196
Generalitat Catalunya	1.322	125	128
BP Girona	37	1	1
BP Lleida	36	1	1
BP Tarragona	27	1	1
	3.948	309	327

Si establim també un rànquing de les 10 biblioteques que presenten més exemplars, obtenim la següent informació:

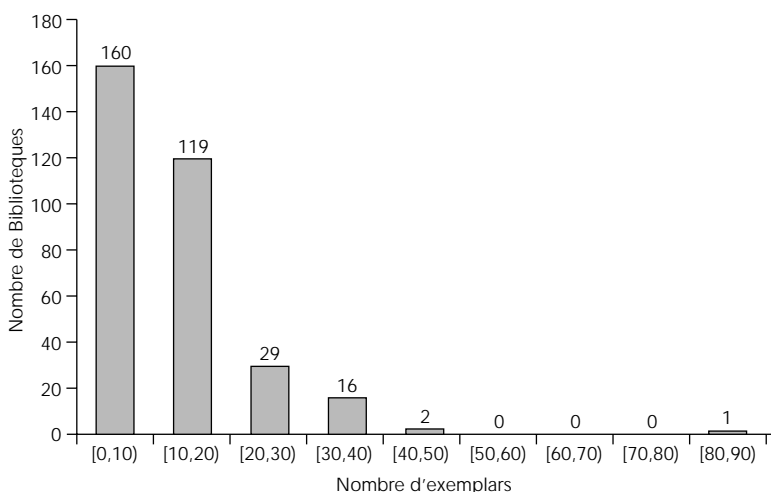
Catàleg	Municipi	Biblioteca	Nombre exemp.	Títols	% respecte llista mostra
DIBA	Terrassa	Biblioteca Central de Terrassa	84	83	46,11 %
DIBA	Barcelona	Biblioteca Francesca Bonnemaison	47	46	25,55 %
DIBA	Sabadell	Biblioteca Vapor Badia	40	39	21,66 %
Generalitat	Reus	Biblioteca Central Xavier Amorós	38	36	20 %
DIBA	Hospitalet Llob.	Biblioteca Tecla Sala	38	32	17,78 %
DIBA	Sant Boi Llob.	Biblioteca Jordi Rubió i Balaguer	38	34	18,89 %
Provincial	Girona	Biblioteca Provincial de Girona	37	36	20 %
Provincial	Lleida	Biblioteca Provincial de Lleida	36	32	17,78 %
DIBA	Barcelona	Biblioteca Xavier Benguerel	35	30	16,67 %
DIBA	Vilafranca	Biblioteca Torras i Bages	35	34	18,89 %

El percentatge més elevat de documents es troba a les biblioteques públiques de grans nuclis urbans del territori. Cal destacar el cas de la població de Terrassa que, amb gairebé 84 exemplars (que en realitat són 83 títols, essent 46,11 % del llistat total de documents), té el major nombre, quasi doblant a la segona biblioteca amb més exemplars. Aquesta dada té una explicació: la Biblioteca Central de Terrassa compta, des de

l'abril del 2005, amb un fons especial d'obres de temàtica homosexual. Es tracta del fons GLBT (gai, lèsbic, transsexual i bisexual). La creació d'aquest fons va ser possible gràcies a la col·laboració del Servei Acció Cívica de l'Ajuntament de Terrassa, amb l'objectiu de posar a l'abast dels ciutadans eines de reflexió per a la no-discriminació per raó d'orientació sexual. En la mateixa línia, la Biblioteca Francesca Bonnemaison de la ciutat de Barcelona, que ocupa el segon lloc en aquest rànquing, fundada com a biblioteca per a dones l'any 1909, pren l'especialització del seu fons, entre d'altres temes, en feminisme i estudis sobre la dona; i la temàtica GLBT està molt present en estudis sobre feminisme i sobre la dona. Un altre exemple de col·laboració de les biblioteques amb les organitzacions GLBT és la Biblioteca Central Xavier Amorós de Reus, amb el Col·lectiu H2O del Camp de Tarragona.

El repartiment de les dades per intervals d'exemplars en les biblioteques catalanes és el següent:

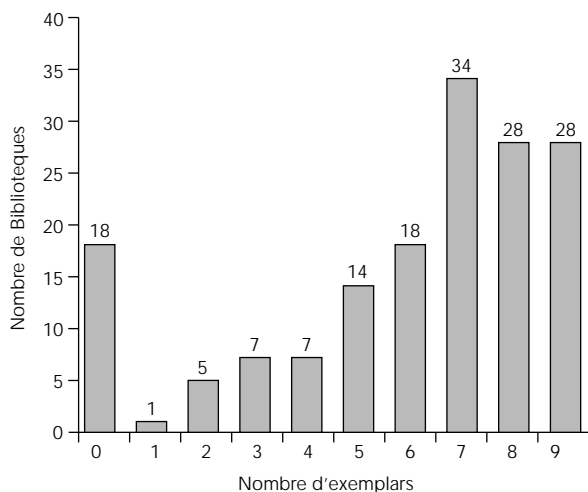
Nombre exemplars	Nombre de Biblioteques	% dins el conjunt de biblioteques
[0, 10)	160	48,93 %
[10, 20)	119	36,39 %
[20, 30)	29	8,87 %
[30, 40)	16	4,89 %
[40, 50)	2	0,61 %
[50, 60)	0	0 %
[60, 70)	0	0 %
[70, 80)	0	0 %
[80, 90)	1	0,3 %
327		

Nombre de Biblioteques per quantitat d'exemplars presents a la seva col·lecció

Dins de l'interval [0, 10), que representa el 71,51% del total de biblioteques, el repartiment dels exemplars és el següent:

Nombre d'exemplars	Nombre de biblioteques
0	18
1	1
2	5
3	7
4	7
5	14
6	18
7	34
8	28
9	28
	160

Nombre de biblioteques que presenten de 0 a 9 exemplars

Convé puntualitzar que de les 18 biblioteques que no presenten cap títol del llistat, 17 d'elles no tenen el catàleg integrat en el de la seva xarxa corresponent.

Des del punt de vista dels documents

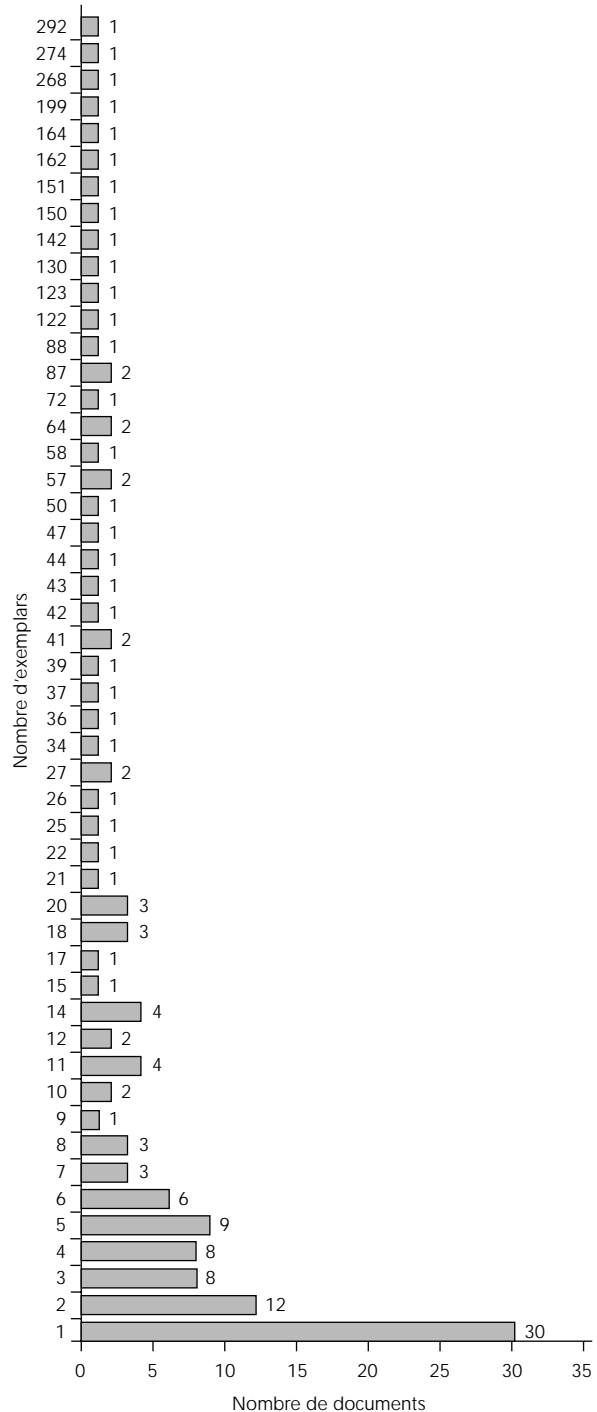
Dels 180 documents que conformen el llistat, 138 presenten un o més exemplars a les biblioteques públiques catalanes. Això significa que un 76,67 % del llistat té alguna presència en les col·leccions públiques. No s'ha de confondre el fet que 138 títols estiguin presents en el sistema de lectura pública català, amb que els 138 estiguin a una mateixa biblioteca (recordem que la biblioteca amb més exemplars presenta 83 títols un 46,11 % del llistat).

Els 20 títols del llistat amb més presència a les biblioteques públiques són els següents:

Títol del document	Editorial	Any pub.	Classe CDU	Exempl.
Eixir: guia per a joves gais, lesbianes i les seves famílies	Llibres de l'Índex	2003	37	292
El Llibre rosa de gais i lesbianes: tot allò que mai no t'han explicat	Columna	2004	37	274
Entender a los que entienden: homosexualidad y familia	Juventud	2001	37	268
Carta a un adolescent gai	Columna	2002	37	199
Gent com tu?: adolescència i diversitat sexual	Viena	2004	37	164
Prevenir el SIDA: guía para padres y educadores	Pirámide	2002	6	162
Homosexualitat avui: acceptada o encara condemnada?	EDHASA: Institut Lambda	1984	30	150
La Sexualitat segons Michel Foucault	Tàndem	2000	6	150
La Llei d'unions estables de parella a través del dret civil català i constitucional	Llibres d'Índex	2000	34	142
Homosexualitat a l'inici del segle XXI	Claret	2000	30	130
A l'altra banda del mirall	Empúries	2003	I/JN	123
Sense cobertura	La Galera	2002	I/JN	122
La Marginación homosexual en la España de la transición	Egales	2005	30	88
Rei i Rei	Serres	2004	I/JN	87
Ens agradem!	Scena	2004	I/JN	87
Lambda: butlletí informatiu de l'Institut Lambda	Institut Lambda	1998	Revista	72
Guía práctica del sida: clínica, diagnóstico y tratamiento	Masson	2002	6	64
Zero: la primera revista gay de informació y estilos de vida en español	Zero Press	1998	Revista	64
Padres como los demás: homosexualidad y parentesco	Gedisa	2003	30	58
Calçasses, gallines i maricons: homes contra la masculinitat hegemònica	Angle	2003	30	57

Dels documents que trobem al rànquing n'hi ha de molt adequats, perquè són d'un nivell divulgador i adreçats al públic en general (*Entender a los que entienden* o *Gent com tu*), i permeten el coneixement de la comunitat GLBT al públic usuari en general. Al nostra parer, aquest tipus de documents són els que haurien de figurar en totes les biblioteques, almenys un exemplar. N'hi ha d'altres (per exemple, *La Marginación homosexual en la España de la transición*) que, malgrat ser molt interessants, cal tenir en compte que haurien de ser adquirits després d'haver format una col·lecció bàsica d'obra més generalista.

Nombre d'exemplars	Nombre de documents
292	1
274	1
268	1
199	1
164	1
162	1
151	1
150	1
142	1
130	1
123	1
122	1
88	1
87	2
72	1
64	2
58	1
57	2
50	1
47	1
44	1
43	1
42	1
41	2
39	1
37	1
36	1
34	1
27	2
26	1
25	1
22	1
21	1
20	3
18	3
17	1
16	1
14	4
12	2
11	4
10	2
9	1
8	3
7	3
6	6
5	9
4	8
3	8
2	12
1	30

Nombre d'exemplars per nombre de documents

Des del punt de vista de l'àrea geogràfica

El punt de vista geogràfic ens ha permès comprovar la importància que pot arribar a tenir el fet de viure en un medi urbà i no rural: aïllament de les persones GLBT, les quals no poden trobar en el fons documentals de les biblioteques pública el fet homosexual. Per aquest motiu, cal destacar el paper important que juguen les biblioteques públiques en tots els municipis perquè això no passi i incorporin material GLBT.

De les dades analitzades, trobem que el nombre més elevat d'exemplars està localitzat en poblacions amb un nombre elevat de població: Barcelona, l'Hospitalet del Llobregat, Terrassa, Girona, Badalona, Reus, Sabadell, etc.

Si establim una divisió per províncies i comparem el nombre d'exemplars amb el nombre potencial de persones GLBT que farien ús d'aquest material —al voltant d'un 10 % de la població catalana, com hem comentat més amunt—, obtenim les dades següents:

Província	Exemplars	Biblioteques	Població potencial
Barcelona	2.533	197	511.788
Girona	598	52	63.620
Lleida	348	37	67.414
Tarragona	469	41	38.509

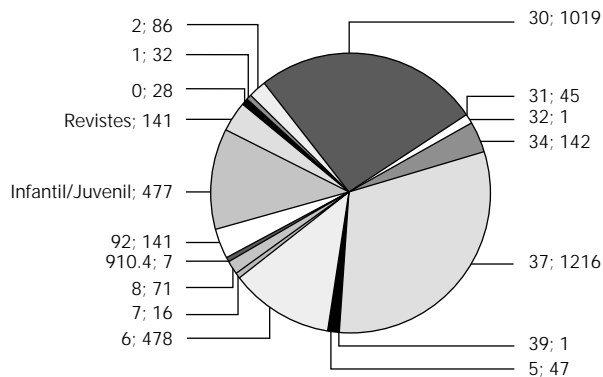
La província que ofereix més exemplars és la de Barcelona, amb un total de 2533. Tanmateix, si tenim en compte que la població total d'aquesta és de més de 5 milions i que situem entorn un 10 % la població GLBT, aquests 2.533 exemplars són insuficients per a una població potencial de més de mig milió de persones. Aquestes dades impliquen que hi ha, aproximadament, a Barcelona uns 13 exemplars per cada 2.600 persones suposadament GLBT; a Girona hi ha uns 12 per cada 1.250 persones; a Lleida uns 9,5 per 1.825 persones, i a Tarragona 11,5 per unes 950 persones.

Des del punt de vista de la localització temàtica

Classe genèrica CDU	Exemplars	Documents al llistat
0	28	2
1	32	12
2	86	9
30	1.019	63
31	45	2
32	1	1
34	142	4
37	1.216	11
39	1	1
5	47	1
6	478	15
7	16	6
8	71	7
910.4	7	4
92	141	18
I/JN	477	20
Revistes	141	4
	3.948	180

Al principi d'aquest estudi hem comentat la configuració del llistat mostra. La realitat en les biblioteques s'assembla a la del llistat proposat pel grup de treball que, a la vegada és un reflex del món editorial. Per tant, no és una sorpresa el fet que més de la meitat del exemplars (61,40 %) que es troben a les biblioteques catalanes estiguin ubicats a àrees de ciències socials (dins la classe 3).

Cal comentar que a la classe 6 (sexualitat) aproximadament la meitat dels exemplars corresponen a la qüestió de la Sida. Els 240 exemplars sobre aquesta malaltia corresponen a només tres títols i un gran nombre d'aquests exemplars són obsolets.

Exemplars segons la classe genèrica assignada al document (Classe; Nombre d'exemplars)

El tema de la transsexualitat segueix tan poc visible a les biblioteques com en la societat. Només hi ha 4 títols, amb 12 exemplars, que indiquin en la seva indexació el tema transsexual. Tanmateix, en 2 d'aquests documents (*El cancaneo: diccionario petardo...* i *El Látigo y la pluma*) la transsexualitat és un tema lateral o secundari. També hi ha un títol (*Armas de varón: mujeres que se hicieron pasar por hombres*) en què la indexació és incorrecta ja que no tracta la transsexualitat sinó el transvestisme i el rol de gènere. Aquesta es una confusió habitual per causa del desconeixement de la realitat transgènere. Així doncs, només un dels 4 títols tracta exclusivament el fet transsexual i només presenta 5 exemplars a biblioteques de la Xarxa de Biblioteques de la Província de Barcelona (un 0,13 % del conjunt d'exemplars trobats a les biblioteques).

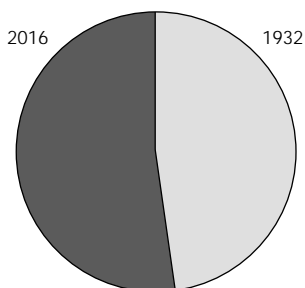
El tema lèsbic no és diferent de l'anterior: dels 29 títols, amb 826 exemplars, que tractin d'alguna manera el lesbianisme, 16 tracten exclusivament de lesbianisme, amb 312 exemplars (és a dir un 7,90 % del volum total d'exemplars).

Cal destacar també l'escassa presència de publicacions periòdiques.

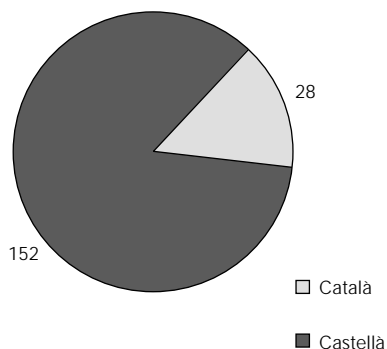
Quant al fons infantil i juvenil, ha estat una grata sorpresa poder comprovar la quantitat de documents que s'han trobat a les biblioteques. Això no obstant, no és un nombre suficient de materials que serveixi de manera adequada a l'educació en la diversitat.

Des del punt de vista de la llengua

Llengua del document	Nombre de documents al llistat	Nombre d'exemplars
Català	28	1.932
Castellà	152	2.016
	180	3.948

Exemplars per llengua de publicació

Documents del llistat per llengua de publicació

Pel que fa a la llengua del document, les dades desprenen que un total de 152 títols estan en castellà i que només trobem 28 títols en català. Aquestes dades poden venir donades pel fet que la gran part de títols cercats es tractin d'assaigs i que aquest tipus de material provingui de traduccions al castellà d'obres d'autors estrangers o que hagin estat produïdes inicialment en castellà i que per qüestions econòmiques no tenguin sortida en el mercat editorial català, amb un públic molt més reduït.

És indiscutible que a les biblioteques públiques catalanes s'ha d'adquirir materials en català, però cal tenir en compte que en matèries de sensibilització social la producció editorial en català encara és molt reduïda. Caldrà que ens plantejem, a l'hora d'adquirir documents sobre temes de diversitat, quina importància hem de donar als materials d'interès social (en aquest cas GLBT) i trobar un equilibri amb la llengua de publicació. D'altra banda, l'alta presència de llibres en català, en determinats casos, pot venir donada per la incorporació en la col·lecció d'obres procedents del suport genèric, amb el desequilibri que comporta quant a temes d'interès específic.

4. Conclusions i propostes

L'anàlisi que hem dut a terme fa explícita la manca de representació adequada dels interessos i les necessitats reals d'informació GLBT a les biblioteques públiques de Catalunya.

Excepte en casos molt concrets, com el de la Biblioteca Central de Terrassa, la col·lecció de materials GLBT sembla no haver tingut un creixement controlat; és a dir, no hi ha hagut una intencionalitat a l'hora d'adquirir els materials relatius a aquest àmbit. No s'ha vist en conjunt, com un tot, aquesta petita col·lecció, i és imprescindible que les compres es facin seguint criteris rigorosos per al seu desenvolupament de la col·lecció, en aquest cas pensant en la informació i l'educació social dels ciutadans.

Cal fer incís també en l'escassa presència de novetats editorials en tots els catàlegs, i l'important desequilibri en la cobertura temàtica, com la nul·la presència del fet transsexual.

Quant als aspectes més relacionats amb la sensibilització, convé tenir en compte que els professionals de les biblioteques públiques no podem treballar al marge de la realitat social que ens envolta i hem de procurar reflectir als prestatges les necessitats existents i les potencials. La visibilitat del col·lectiu GLBT en municipis petits és molt difícil i cal que les biblioteques disposin de més informació accessible per fer front a aquest problema. D'altra banda, una atenció professional i confidencial a les demandes d'informació sobre aquesta temàtica i determinats gests de solidaritat amb el col·lectiu transsexual, com pugui ser permetre el canvi de nom en el carnet de lector, són petites actuacions que poden fer avançar la societat a passos de gegant.

Pel que fa a l'increment de materials GLBT, una solució possible, seria destinar una partida del pressupost, variable cada any segons les necessitats, per a la compra dels

materials especials, en aquest cas obres de coneixement GLBT. El fet d'assignar una partida pressupostària amb un determinat objectiu fa que qui selecciona sigui més conscient de la seva feina.

Quan les biblioteques no disposin d'una partida pressupostària suficient, haurien de ser les unitats d'adquisicions i de gestió de la col·lecció dels Serveis de Biblioteques les que haurien d'incloure en el llista del fons inicial a l'hora d'obrir un nou equipament, una relació de títols sobre temàtica GLBT per assegurar una col·lecció inicial que sigui representativa, i a més a més, contemplar en els lots de manteniment d'aquests fons, la inclusió de títols, novetats editorials i/o reedicions de clàssics, estudis de base, etc., per augmentar-lo.

Una difusió adequada de les novetats, l'elaboració de ressenyes en bibliografies selectives, i activitats de difusió del fons i de foment de la lectura, com poden ser l'explicació dels contes o taules rodones per presentar les novetats editorials, com l'establiment d'acords i de col·laboracions amb editorials i organitzacions GLBT, poden donar un impuls al coneixement i l'ús dels materials.

Quant al tractament documental, cal tenir en compte que la indexació és molt irregular en els registres que es recuperen en els catàlegs i que, en general, per bé que força homogènia, no reflecteix de manera acurada el contingut real dels documents i el llenguatge, massa sovint, encara no s'empra amb propietat. L'excepció estaria, potser, en la indexació dels contes infantils i de les obres de ficció, que no han estat recollides en l'anàlisi. Arran d'un informe del grup Q.doc, la Biblioteca de Catalunya ha canviat la indexació dels registres bibliogràfics del seu catàleg i ha actualitzat i adaptat els encapçalaments de matèria de la *Llista d'encapçalaments de matèria en català* (LEMAC), relacionats amb temes GLBT. Això no obstant, una anàlisi acurada de les matèries seria objecte d'un altre estudi.

Els professionals de l'àmbit de la Informació i la Documentació disposem de força eines per a la selecció i el tractament de materials GLBT:

1. Des del Grup Q.doc del COBDC <<http://www.cobdc.org/grups/qdoc/>> s'estan duent a terme iniciatives d'interès per al desenvolupament de col·leccions GLBT a les biblioteques públiques de Catalunya. La primera d'aquestes iniciatives és, des del més de setembre del 2005, l'aportació de ressenyes bibliogràfiques per a la *Bibliografia Selectiva* de novetats que publica el Servei de Cooperació Bibliotecària de la Generalitat de Catalunya, i la perspectiva d'elaborar un lot bàsic en el futur. També s'ha elaborat, amb la col·laboració de la FELGT i d'altres col·lectius GLBT una bibliografia de llibres infantils, en les quatre llengües oficials de l'Estat, que parlen del tema de la diversitat sexual i familiar < http://www.felgt.org/WebPortal/_felgt/archivos/4991_es_librosinfantiles.PDF>. Per últim, i amb l'ajuda del COBDC, s'ha creat una llista de discussió sobre documentació GLBT per poder compartir recursos, informació i dubtes, s'han dut a terme presentacions de novetats editorials i està previst començar a elaborar una guia de recursos en línia.

2. Revistes temàtiques d'àmbit català com és el butlletí *Lambda*, on es poden trobar crítiques i ressenyes de llibres.
3. Llibreries temàtiques, com Antinous o Còmplices a Barcelona, poden ser una font d'informació molt adient. Per aquelles persones que no siguin de Barcelona poden consultar les seves pàgines a Internet. Un altre recurs es la llibreria Berkana de Madrid.
4. Altres com el Centre de Documentació Armand de Fluvià del Casal Lambda, el Centre de recursos de l'associació Inclou o les pàgines web dels diferents col·lectius GLBT (com la biblioteca de COGAM) són recursos adients per a la selecció de materials.

La societat està en canvi constant, les persones cada vegada estan més informades i són més exigents en la resposta, de manera que la biblioteca ha d'avançar-se, recollint en el seu fons les respostes del futur. L'espai de llibertat que proporcionen i representen les biblioteques públiques han de permetre no només tenir cura del fons sinó que qualsevol persona que arribi a la biblioteca, pugui ser un mateix i identificar-se com a tal, per raó de sexe, gènere, ètnia, cultura, orientació, ideologia, religió, etc. Com a professionals, hem de ser sensibles a la diversitat i tenir cura de com es veuen reflectides les minories en les biblioteques públiques. No podem veure els nostres usuaris com un tot homogeni, perquè la «majoria» està formada per grups socials minoritaris amb característiques i necessitats concretes.

La biblioteca pública, davant els canvis tecnològics s'ha adaptat i ha millorat els serveis. Apostem també per una evolució orientada a les persones i als canvis socials que es plantegen constantment. El públic està demanant que la biblioteca pública sigui sensible i solidària amb les necessitats de la societat, i tenim la certesa que aquest és un dels seus reptes principals.

Bibliografia

- GOUGH, Cal; GREENBLATT, Ellen (eds.) (1990). *Gay and lesbian library service*. Jefferson: McFarland, 1990. xxiv, 355 p.
- GOUGH, Cal; GREENBLATT, Ellen (1998). «Gay and lesbian library materials: a book selector's toolkit». *Acquisitions librarian*, no. 20 (1998), p. 151-170.
- GREENBLATT, Ellen (2001). «Barriers to GLBT library service in the electronic age» [en línia]. *Information for social change*, no. 12 (winter 2000/2001). <<http://www.libr.org/ISC/articles/12-Greenblatt.html>>. [Consulta: 30/01/2006].
- JOYCE, Steven; SCHRADER, Alvin M. (1997). «Hidden perceptions: Edmonton gay males and the Edmonton Public Library». *Canadian journal of Information and Library Science*, vol. 22, no. 1 (April 1997), p. 19-37.
- MIGNEAULT, Benoît (2003). «Les collections gaies et lesbiennes dans les bibliothèques publiques: miroir de la société québécoise?» *Documentation et bibliothèques*, vol. 49, no. 1 (jan.-mar. 2003), p. 31-39.

- PÉREZ IGLESIAS, Javier (1997). «Salir del armario para entrar en las estanterías: servicios bibliotecarios para gays y lesbianas». *Educación y biblioteca*, año 9, n.º 81 (julio-ag. 1997), p. 20-25.
- RITCHIE, Catherine J. (2001). «Collection development of gay/lesbian/bisexual related adult non fiction in medium sized Illinois public libraries». *Illinois libraries*, vol. 83, no. 2 (spring 2001), p. 39-70.
- SPENCE, Alex (1998). *Gay books in the public library: responsibility fulfilled or access denied?: how 19 large urban American and Canadian library systems compare in service to their communities*. Toronto: International Information Research Group, 1998. 65 p.
- STEARNS, Robert M. (1996). «Collection development issues for and about lesbian and gay people». *Current studies in Librarianship*, vol. 20, no. 1/2 (spring/fall 1996), p. 82-88.
- VINCENT, John (2000). «Lesbians, bisexuals, gay men and transgendered people» [en línia]. *Open to all? The public library and the social exclusion*, v. 3: *Working papers*. [London]: The Council for Museums, Archives and Libraries, 2000. p. 62-86. <www.seapn.org.uk/workingpapers/vol3wp5.rtf> [Consulta: 30/01/2006]. Projecte de recerca de The Network: Tackling Social Exclusion in Libraries, Museums, Archives and Galleries <www.seapn.org.uk/>.

Annex: Llistat bibliogràfic de mostra

0

Mira, Alberto
Para entendernos: diccionario de cultura, homosexual, gay y lesbica
Ediciones de La Tempestad, 1999

Pereda Gámez, Ferran
El Cancaneo: diccionario petardo de argot gay, lesbi y trans
Laertes, 2004

1

André, Serge
La Impostura perversa
Paidós, 1995

Chiland, Colette
Cambiar de sexo
Asociación Psicoanalítica de Madrid: Biblioteca Nueva, 1999

D'Angelo, Lucia
Homosexualidad masculina, La: ensayos freudianos sobre la sexualidad
Sintesis, 2004

Generelo Lanaspá, Jesús
Cómo superar la homofobia: manual de supervivencia en un medio hostil
Cyan, 2004

González de Alba, Luis
Orientación sexual, La: reflexiones en torno a la bisexualidad originaria y la homosexualidad
Paidós, 2003

Kort, Joe
10 consejos básicos para el hombre gay
Egales, 2005

Quiles Asenjo, Jennifer
Más que amigas
Plaza & Janés, 2002

Riesenfeld, Rinna
Papá, mamá, soy gay: una guía para comprender las orientaciones y preferencias sexuales de los hijos
Grijalbo, 2000

Sáez del Álamo, Javier
Teoría Queer y psicoanálisis
Sintesis, 2004

Sanderson, Ferry
¿Entiendes o qué?: cómo vivir plenamente tu opción sexual
Mondadori, 2001

Scherpenzeel, Paul van
¿Cómo sobrevivir en el "ambiente"?: consejos útiles para disfrutar tu homosexualidad
Gay Saber, 2004

Truzzoli, Claudia
El Sexo bajo sospecha
Biblioteca Nueva, 2003

2

Un enfoque bíblico al feminismo y a la homosexualidad
Andamio, 1998

Alison, James
Una fe más allá del resentimiento: fragmentos católicos en clave gay
Editorial Herder, 2003

Gamboa, Carlos
El Cuarto oscuro de la Iglesia
ACADAP, 2004

González Ruiz, Juan
En tránsito del infierno a la vida: la experiencia de un homosexual cristiano
Desclée de Brouwer, 2002

Helminiak, Daniel A
Lo que la Biblia realmente dice sobre la homosexualidad
Egales, 2003

Jordan, Mark D
La Invención de sodomía en la teología cristiana
Laertes, 2002

Mirabet i Mullol, Antoni; et al.
L'Església de Catalunya i la sida: constatacions, reflexions i propostes
Editorial Claret, 1997

Rodríguez, Pepe
La Vida sexual del clero
Ediciones B, 1995

Stuart, Elizabeth
Teologías gay y lesbiana: repeticiones con diferencia crítica
Editorial Melusina, 2005

30

El Consell d'Europa per la no-discriminació envers els homosexuals
Equip Lambda de l'Institut Lambda, 1982

Crímenes de odio, conspiración de silencio: tortura y malos tratos basados en la identidad sexual
Amnistía Internacional, 2001

Perspectives actuals de l'homosexualitat
Institut Lambda, 1985

30

Aguirre, José Ángel
Las Mariposas azules
Huerga y Fierro, 2000

Alas, Leopoldo
Ojo de loca no se equivoca: [una irónica y lúcida reflexión sobre el ambiente]
Planeta, 2002

Alfarache Lorenzo, Ángela G.
Identidades lésbicas y cultura feminista: una investigación antropológica
Centro de Investigaciones Interdisciplinarias en Ciencias y Humanidades: Plaza y Valdés, 2003

Aliaga, Juan Vicente
Identidad y diferencia: sobre la cultura gay en España
Egales, 1997

Almodóvar, Miguel Ángel
Armas de varón: mujeres que se hicieron pasar por hombres
Oberón, 2004

Arnalte, Arturo
Redada de violetas: la represión de los homosexuales durante el franquismo
Esfera de los Libros, 2003

Becerra Fernández, Antonio
Transexualidad: la búsqueda de una identidad
Díaz de Santos, 2003

Benítez, Marcos
Novios: 30 parejas explican su relación
Ediciones de La Tempestad, 2005

Bonal, Raimon ... [et al.]
Aproximació sociològica a l'homosexualitat: una anàlisi feta sobre la realitat catalana
Institut Lambda, 1985

Boswell, John
Bodas de la semejanza, Las: uniones entre personas del mismo sexo en la Europa premoderna
Muchnik, 1996

Butler, Judith
Cuerpos que importan: sobre los límites materiales y discursivos del «sexo»
Paidós, 2002

Buxán Bran, Xosé
Conciencia de un singular deseo: estudios lesbianos y gays en el estado español
Laertes, 1997

Cadoret, A.
Padres como los demás: homosexualidad y parentesco
Gedisa, 2003

Cencillo, Luis
Homosexualidad y paradojas sociales
Syntagma, 2002

Eribon, Didier
Identidades: reflexiones sobre la cuestión gay
Bellaterra, 2000

Eribon, Didier
Herejías: ensayos sobre la teoría de la sexualidad
Bellaterra, 2004

Eribon, Didier
Reflexiones sobre la cuestión gay
Anagrama, 2001

Eribon, Didier
Por ese instante frágil...: reflexiones sobre el matrimonio homosexual
Bellaterra, 2005

Fernández, Josep-Anton, ed.
Calçasses, gallines i maricons: homes contra la masculinitat hegemònica
Angle, 2003

Fluvià, Armand de
El Moviment gai a la clandestinitat del franquisme 1970-1975
Laertes, 2003

- Gimeno, Beatriz
Primeras caricias: 50 mujeres cuentan su primera experiencia con otra mujer
Ediciones de la Tempestad, 2002
- Gimeno, Beatriz
¿Seré lesbiana?
Gay Saber, Cyan, 2004
- Glover, David; Kaplan, Cora
Gèneres i identitats sexuals
Eumo, 2002
- Gómez, Ana
¿Seré gay?
Gay Saber, Cyan, 2004
- Guasch, Óscar
Crisis de la heterosexualidad
Laertes, 2000
- Guasch, Óscar
La Sociedad rosa
Anagrama, 1995
- Guasch, Óscar ed.
Sociología de la sexualitat: una aproximació a la diversitat sexual
Portic, 2002
- Heger, Heinz
Los Hombres del triángulo rosa: memorias de un homosexual en los campos de concentración nazis
Amaranto, 2002
- Herd, Gilbert; Koff, Bruce
Gestión familiar de la homosexualidad
Bellaterra, 2002
- Herrero Brasas, Juan Antonio
La Sociedad gay: una invisible minoría
Foca, 2001
- Jeffreys, Sheila
La Herejía lesbiana: una perspectiva feminista de la revolución sexual lesbiana
Cátedra, 1996
- Johnson, Suzanne M.; Elizabeth O'Connor
Madres lesbianas: guía para formar una familia feliz
Lumen México, 2005
- Josep-Anton Fernández, ed.
El Gai saber: introducció als estudis gais i lèsbics
Llibres de l'Índex, 2000
- Lizarraga Cruchaga, Xabier
Historia sociocultural de la homosexualidad: notas sobre un devenir silenciado
Paidós, 2003
- Llamas, Ricardo
Construyendo identidades: estudios desde el corazón de una pandemia
Siglo XXI, 1995
- Llamas, Ricardo
Teoría torcida: prejuicios y discursos en torno a «la homosexualidad»
Siglo XXI, 1998
- López, Dario
¿Seré bisexual?
Cyan, 2004
- M. Peña Díaz y F. Bruquetas
Picaros y homosexuales...
Debolsillo, 2005
- Martínez Vergel, Joan
Gái: ¿el quinto poder?: [protagonismo e influencia de los homosexuales en la sociedad española]
Volter, Robinbook, 2005
- Martos Montiel, J. Francisco
Desde Lesbos con amor: la homosexualidad femenina en la antigüedad
Ediciones Clásicas, 1996
- Mira, Alberto
De Sodoma a Chueca: una historia cultural de la homosexualidad en España en el siglo xx
Egales, 2004
- Mirabet i Mullol, Antoni
Homosexualitat a l'inici del segle XXI
Claret, 2000
- Mirabet i Mullol, Antoni
Homosexualitat avui: acceptada o encara condemnada?
EDHASA: Institut Lambda, 1984
- Miró Ardévol, Josep
Homosexualidad, matrimonio y adopción: un enfoque desde el capital social
Fund. Univ. San Pablo, 2005
- Nes, Illy
Hijas de Adán: las mujeres también salen del armario
Hijos de Muley-Rubio, 2002
- Nieto Piñero, José Antonio, comp.
Transexualidad, transgenerismo y cultura: antropología, identidad y género
Talasa, 1998

Olmeda Latorre, Fernando
Látigo y la pluma, El: homosexuales en la España de Franco
Oberon, 2004

Peña García, Nicolás
Homosexualidad y matrimonio
Univ. Pontificia de Comillas, 2004

Rafkin, Louise
Madres lesbianas: hijos e hijas de lesbianas hablan de sus vidas
Bellaterra, 2005

Sanfeliú, Luz
Juego de damas: aproximación histórica al homoerotismo femenino
Universidad de Málaga, 1996

Soriano Gil, Miguel Ángel
La Marginación homosexual en la España de la transición
Egales, 2005

Soriano Rubio, Sonia
Cómo se vive la homosexualidad y el lesbianismo
Amarú, 1999

Spargo, Tamsin
Foucault y la teoría Queer
Gedisa, 2004

Suárez, Mario
¿Vives rodeado de heterosexuales?: en el instituto, en el gimnasio, en tu pueblo...
Gay saber, 2005

Tournier, Paul
Gays en la historia, Los: una apasionante crónica de la presencia e influencia homosexual y lesbiana a lo largo de los siglos
Robinbook, 2004

Tubert, Silvia ed.
Del sexo al género: los equívocos de un concepto
Cátedra, 2003

Villaamil, Fernando
Transformación de la identidad gay en España
Libros de la Catarata, 2004

30

Viñuales Sarasa, Olga
Identidades lésbicas: discursos y prácticas
Bellaterra, 2000

Viñuales Sarasa, Olga
Lesbofobia
Bellaterra, 2002

Weston, Kath
Las Familias que elegimos: lesbianas, gays y parentesco
Bellaterra, 2003

31

Borrillo, Daniel
Homofobia
Bellaterra, 2001

Fuentes, Pablo; Paco Alcaide; Juan Vicente Aliaga
En clave gay: todo lo que deberíamos saber
Egales, 2001

32

Ugarte Pérez, Javier
Sin derramamiento de sangre: un ensayo sobre la homosexualidad
Egales, 2005

34

El Derecho a la propia identidad: la acción a favor de los derechos humanos de gays y lesbianas
Amnistía Internacional, 2000

Elósegui Itxaso, María
La Transexualidad, jurisprudencia y argumentación jurídica
Comares, 1999

Jaurena i Salas, Francesc
La Llei d'unions estables de parella a través del dret civil català i constitucional
Llibres d'Índex, 2000

Pérez Cánovas, Nicolás
Homosexualidad, homosexuales y uniones homosexuales en el derecho español
Comares, 1996

37

És fonamental
Serveis de Cultura Popular: Fundació Jaume Bofill,

Botanch, Eduard ... [et al.]; Tofiño, Iñaki (coord.)
Gent com tu?: adolescència i diversitat sexual
Viena, 2004

De la Cruz, Carlos

Guía para trabajar en el tiempo libre...

Consejo de la Juventud de España, 2001

Escalas i Nolla, Joanaina

Entender a los que entienden: homosexualidad y familia

Juventud, 2001

Fanlo, Isaias

Llibre rosa de gais i lesbianes, El: tot allò que mai no t'han explicat

Columna, 2004

Fundación Triángulo ... [et al.]

Unidad didáctica sobre la homosexualidad

Fundación Triángulo, 1998

Generelo Lanaspá, Jesús

Hasta en las mejores familias: todo lo que siempre quiso saber sobre la homosexualidad de sus hijos, familiares y amigos pero temía preguntar

Egales, 2004

Julián Alonso Elizo ... [et al.]

El Respeto a la diferencia por la orientación sexual: homosexualidad y lesbianismo en el aula

Xente Gai Astur «Xega», Xega Xoven, 2002

Power, Bob; Allan Ellis

Acéptate, acéptalo: cómo explicar y comprender las distintas orientaciones sexuales

Paidós Ibérica, 1999

Todó, Lluís Maria

Carta a un adolescent gai

Columna, 2002

Tost, Arnau

Eixir: guia per a joves gais, lesbianes i les seves

Llibres de l'Índex, 2003

39

Nieto, José Antonio (ed.)

Antropología de la sexualidad y diversidad cultural

Talasa, 2003

5

Mondimore, Francis Mark

Historia natural de la homosexualidad

Paidós, 1998

6

Aramburu, Pilar

Sexualitat i afectivitat

Diputació de Barcelona, 1995

Califa, Pat

El Don de Safo: El libro de la sexualidad lesbiana

Talasa, 1997

6

Caster, Wendy

Manual de sexo lésbico

Laertes, 1996

Espada, José Pedro; Quiles Sebastian, María José

Prevenir el SIDA: guía para padres y educadores

Pirámide, 2002

Folch, Cinta

5o estudio de prevalencia y nivel de prevención de la infección por el VIH en hombres que tienen sexo con hombres

Stop Sida, 2004

Gallotti, Alicia

Kama-Sutra lésbico

Martínez Roca, 2005

Gatell Artigas, Josep M.

Guía practica del sida: clinica, diagnóstico y

Masson, 2002

Handsfield, H. Hunter

ETS

Marban, 2004

Harding, Kat

El Kama Sutra lesbiano

Ediciones B, 2004

Irwin, Alexander

Sida global: verdades y mentiras: herramientas para luchar contra la pandemia del siglo XXI

Paidós, 2004

Larrauri, Maite

La Sexualitat segons Michel Foucault

Tàndem, 2000

Martin-Perez, Alberto

¿Dónde está el límite?: guía práctica para una sexualidad gay segura

Gay Saber, 2004

Rojas, Daniela

Conducta sexual de riesgo para las infecciones de transmisión sexual en hombres que practican el sexo con hombres (HSH): desarrollo de un modelo predictivo

Servicio de Salud del Principado de Asturias, 2005

Sánchez Ocaña, Ramón

Sida: lo que debes saber

Nihil Obstat, 2001

Sanderson, Terry

El Kama Sutra del hombre gay

Ediciones B, 2004

7

Aliaga, Juan Vicente

Arte y cuestiones de género: una travesía del siglo xx

Nerea, 2004

Hadleigh, Boze

Las Películas de gays y de lesbianas: estrellas, directores, personajes y críticos

Odin, 1996

Lechón Álvarez, Manuel

La Sala oscura: guía del cine gay español y latinoamericano

Nuer, 2001

Planet, Adolfo

Del armario al escenario: la ópera gay

Ediciones de la Tempestad, 2003

Smith, Paul Julian

Las Leyes del deseo: la homosexualidad en la literatura y el cine español, 1960-1990

Ediciones de la Tempestad, 1998

Villalba, Susana M.

Grandes películas del cine gay

Nuer, 1996

8

Amores iguales: antología de la poesía gay y lesbica

La Esfera de los Libros, 2002

Martínez Expósito, Alfredo

Escrituras torcidas: ensayos de crítica «Queer»

Laertes, 2004

Mayer, Hans

Historia maldita de la literatura: la mujer, el homosexual,...

Taurus, 1999

Proust, Marcel

La Raza de los malditos: la homosexualidad, el amor a la madre y el placer que vive en los sueños

Ediciones Irreverentes, 2004

Sedgwick, Eve Kosofsky

Epistemología del armario

Ediciones de la Tempestad, 1998

Tóibín, Colm

El Amor en tiempos oscuros y otras historias sobre vidas y literatura gay

Taurus, 2003

Woods, Gregory

Historia de la literatura gay: la tradición masculina

Akal, 2001

910.4

Guía gay de España

Mensual, 2002

Guía gay de España

Aguilar, 2002

Gómez Bernal, Antonio; Barrado Centeno, Fernando

Guía gay de carreteras de España: una por una, todas las áreas de cruising y carcruising de ciudades y carreteras

Antonio Gómez Bernal, 2001

Martín, Sebas; Sanz, Lluís; Sanmartín, Sergi

España para gays y lesbianas

Punto de Lectura, 2002

92

Alexander, Paul C.

James Dean: el bulevar de los sueños rotos

Ediciones B, 1995

Amat, Jordi

Luis Cernuda: fuerza de soledad

Espasa Calpe, 2002

Benítez, Marcos; Generelo, Jesús

Mi primera vez: 100 historias de amor y erotismo entre hombres

Ediciones de La Tempestad, 2003

Benítez, Marcos; Scherpenzeel, Paul Van

Secretos a voces: 69 historias sobre permanecer y salir del armario masculino

Ediciones de la Tempestad, 2003

Bergan, Ronald

Serguéi Eisenstein: una vida en conflicto

Alba, 2001

Boëtius, Henning

El Corazón robado: la vida de Arthur Rimbaud
Seix Barral, 1996

Bruquetas De Castro, Fernando

Reyes que aman como reinas: de Julio César al Duque de Windsor
La Esfera de los Libros, 2003

Cela, Julia

Galería de retratos: personajes homosexuales de la cultura contemporánea
Egales, 1998

Dalmau, Miguel

Jaime Gil de Biedma: retrato de un poeta
Circe, 2004

Iborra, Juan Ramón

Detrás del arco iris: en busca de Terenci Moix
Planeta, 2004

Levine, Suzanne Jill

Manuel Puig y la mujer araña: su vida y ficciones
Seix Barral, 2002

Leyland, Winston (Ed.)

Cónsules de Sodoma
Tusquets, 2004

Loving, Jerome

Walt Whitman: el canto a sí mismo
Paidós Ibérica, 2002

Petit, Jordi

Vidas del arco iris: historias del ambiente
Debolsillo, 2004

Russell, Paul

100 gays: una lista ordenada de los gays y las lesbianas más influyentes del pasado y del presente
Juventud, 1997

Vargas, Chavela

Y si quieres saber de mi pasado
Aguilar, 2002

Villena, Luis Antonio De

Wilde total: la vida, el mundo, el personaje
Planeta, 2001

Zwerman, Gilda

Martina Navratilova
Horas y Horas, 1998

Infantil / Juvenil

Ágreda, José Luis

Eva & Bea se entienden
Ediciones Mairi, 2002

Arold, Marliese

Sandra ama a Meike
López, 2001

Bösche, Susanne

La Martona viu amb l'Eric i en Martí
Institut Lambda, 1986

Cruz, Carlos de la.; Antonio Acebal Caro, il.

El Secreto de las familias: una historia de dos niños con dos mamás y muchos dragones
Coleutivu Milenta Mujeres, 2005

García i Cornellà, Dolors

Sense cobertura
La Galera, 2002

Gil Vila, Maria Àngels; Mabel Piérola

Anoche hablé con la luna
Bellaterra, 2005

Guerrero, Luisa

La Princesa Ana
Ellas Editorial, 2005

Infantil / Juvenil

Haan, Linda de; Stern Nijland

Rei i Rei
Serres, 2004

Herrera, Carmen; Luis Filella, il.

Pirates i pirulins
A Fortiori, 2005

Jiménez, Sergio

La Meua família
Bronte Graf, 1998

Juanolo

Ens agradem!
Scena, 2004

Lorenzo, Manuel R.; Bernardo Erlich, il.

Ana y los patos
A Fortiori, 2005

Newman, Lesléa

Paula tiene dos mamás
Bellaterra, 2003

Recio, Carles; Enrique Hurtado Rodríguez
El Príncep enamorat
Ediciones de la Tempestad, 2001

Rossetti, Anna; Jorge Artajo, il.
Las Bodas reales
Bellaterra, 2005

Schimel, Lawrence; Sara Rojo, il.
Amigos y vecinos
Ediciones La Librería, 2005

Sierra i Fabra, Jordi
A l'altra banda del mirall
Empúries, 2003

Soler Hernández-Tomé, Juan Manuel
Mi padre tiene un novio policía
Llambert Palmart, 2004

Soodeen, Vanessa
Mamás mías
Ediciones Mairi, S.L. Unipersonal, 2004

Todó, Lluís Maria
Isaac i els dubtes
La Magrana, 2003

Publicacions Periòdiques

Lambda: butlletí informatiu de l'Institut Lambda
Institut Lambda, 1998

Nois
Producciones, 1997

Orientaciones: revista de homosexualidades
Fundación Triángulo, 2001

Zero: la primera revista gay de información y estilos de vida en español
Zero Press, 1998